

عکاسی

تحلیلی آلبوم‌های عکسی

نوشته: فرهی

● امروزه عکاسی بیش از هر زمان دیگر جایگاه خویش را یافته است و با جلب توجه‌ها در چند دهه گذشته توانسته بعنوان وسیله بیان مستقل قرن ما جای خود را باز کند.

اگر از وجه تجریدی عکاسی که بیشتر دنباله‌روی از تئوری هنر مدرن و بویژه نقاشی مدرن داشته است بگذریم، سبک‌ها و راه‌روهای عکاسی نیم قرن است که در حال مرادده اصولی باینکدیگرند و مانند هنرهای دیگر، دوره‌ها و سبک‌های قبل از خود را در سیر تاریخ هنر قوام داده و کامل کرده‌اند.

اکنون آنچه در گستره تاریخ عکاسی بیشتر خودنمایی می‌کند، مفهوم پروسه عکاسی خبری است، که بنا به ضرورت ارتباط جهانی، تحرک و نیروی بالقوه‌اش توانسته بیشترین موضوعات و زمینه‌ها را در اختیار بگیرد. و منتجی از مجموعه دانش و فرهنگ عکاسی باشد.

عکاسی ژورنالیسم از طریق این ارتباط پیوسته (روزنامه-مجلات-کتابها) خود، واسطه مشترک تغییرات و تحولات دیدگاهها و نظرگاههای عکاسی که بلافاصله در او تجلی می‌کند، شده است. که این سرعت انتقال مفاهیم مشترک، بیانگر وسعت عملکرد و تصحیح مستمر اصول تکامل یافته این هنر نیز می‌باشد که خاص عکاسی است.

بنابراین مادره‌ها که هستیم، نمی‌توانیم از طیف تأثیرات و تحولات عکاسی بعنوان یک عامل ارتباط جهانی خارج باشیم و حتی بتعریفی دیگر، این ارتباط تا آنجا پیوسته و جداناپذیر می‌شود که خواسته و نخواسته، جزء حتمی آن می‌شویم.

بعبارتی دیگر امروزه عکاسی در حوزه جغرافیائی و مرزهای قراردادی جای نمی‌گیرد زیرا همیشه آمادگی

عکاسی، نفی مرزهای قراردادی.

دارد مفاهیم، موضوعات و حتی روش خود را بسرعت متغیر و متحول کند و در قالب جهانی مطرح شود.

عکاسی ایران هم در پنجسال گذشته بالاخص، از این مقوله مستثنی نبوده است. سال ۵۷ در اوج حرکت مردم، شاید بدنیست بدانیم که عکاسان صاحب نامی چون دونالد مک کالین (در حال حاضر از معروفترین عکاسان خبری دنیا است) در خیل عکاسان معتبری چون دیوید برنت - کاترین لوقو و عباس عطار - ژیل پیرز - میشل ستبون - هانری بی قو - آلن دوژان - الیویه ربوت و بیشمار دیگری، در ایران حضور داشتند.

اینها آمدند، با عکاسان ما ارتباطی اساسی بویژه در شکل تازه ساخت عکس و عکاسی از طریق نشر تصاویر آشنای انقلاب بوجود آوردند. و عکاسان جوان، پرشتاب و پر انرژی ما با شناختی از فرهنگ عکاسی جهان، اینبار به رقابت با بزرگان عکاسی جهان برخاستند و راستی چه مغرور و پر باراز پس این آزمایش بزرگ برآمدند. عکسهایشان در مجلات بین المللی در کنسارنامهای معروفترین ها جای گرفت، نمایشگاهها ترتیب یافت. سرعت و شتاب عکاسی معاصر ما انعکاس پیدا کرد، طرح شد و موجودیت مستقل و غنی از آب و آتش گذشته خود را در جامعه مطرح نمود. و تازه آن دیگران هم که کم تجربه تر بودند در آن جای گرفتند، جوانها آمدند و بنا کارشان پر تجربه همرا بهت زده کردند اشتیاقی - و حرکت جمعی تازه تری در جریانهها شکل گرفت:

عکاسی، پس از یک دوره رخوت طولانی، موضوعات تازه ای را تجربه می کرد و نه تنها توانست اسکلت بندی و ساختمان وجودی خود را پایه ریزی کند. بلکه توانست در مدار و طیف انتقال مفاهیم مشترک

جهانی، جایگاه ارزنده ای پیدا کند. و از آنجا که در طول راه، از جریانات زنده و یویای روزمره تغذیه کرده بود. پایگاهش را در میان مردم بسیار آسان پیدا کرد، روزی واقعه ای را تعریف می کرد و روز دیگر به تحلیل آن می پرداخت و بعد نوبت به مستند کردن آن می رسید و امروز بایکدنیا بار و توشه فصل تازه ای را گشوده است، «آلبوم عکس».

فصلی که

حرفهای بسیار در خود و با همگان ارتباطی آشنا دارد، اگر چه در اینجا جوان است و تازه از راه رسیده ولی مقصود و مفهوم گنگ کلام را ندارد، آنچه هست، همان است. رک و بدون پروا هر جلد آن حاصل لحظه های سنگین و دشوار و حتی لحظه های عاطفی و انسانی یک عکاس است.

در واقع کتاب عکس یادآور، لحظه ها و دقائق دورانی است که ما آنرا حس کردیم لمس کردیم و تاریخی را بعین تجربه کردیم.

سندی است زنده برای صحبت های روزهای پیری. مقوله کتاب عکس و عکاسی، قبل ها، یعنی آنزمانهای دور، قبل از انقلاب، اصلاً معنی و موجودیتی نداشت و اگر چند کتابی هم با واسطه عکس نشر پیدا کرد. نه گره گشائی بود و نه روالی به سنت. یاد کتابهای سنگین (از نظر وزن) و گرانقیمت (از نظر خرجی که برای مردم مادداشت)، آن جلف خارجی افتادم، که با آنهمه دید به و کبکیه و آن مخارج گزاف قبول زحمت نمود و در جلد کتاب عکس اقتضاح فرمودند و خلاصه بضر و زور بزرگ و رنگ و چاپ آنچنانی، چند عکس از ایران جاروب کشیده و در خاتمه کتاب وقیحانه تبلیغاتی با عکسهای قد و نیم قد تحویلیمان دادند و میلیونها تومان پولشان را باغمزه و نار گرفتند و دست

آخر، خنده عکاس محترمه بریش مثلاً هنرشناسان آن دوره کذا وانگشت به دهانی عکاسان وطنی از کل ماجرا و حالاً چه شده، در عرض سه سال یعنی بین سالهای ۶۱-۵۸ تعداد معتنا بهی کتاب عکس، بصورت مجموعه کار مقطعی و دوره ای عکاسان، که راستی کاری است درخور تحسین و خوشحال کننده.

آلبوم عکسها، عمدتاً حول سه محور می گردند رویدادهای انقلاب اسلامی - جنگ - زندگی و مردم از عمده کتابهایی که در ارتباط با وقایع و رویدادهای انقلاب اسلامی در دسترس ماست، کتاب **الله اکبر** کارحاتمی، **شورش** کار گلستان و **صیاد و روزهای خون - روزهای آتش** کار بهمن جلالی است.

اولین کتابی که بعد از پیروزی انقلاب انتشار پیدا کرد، کتاب **روزهای خون - روزهای آتش** از بهمن جلالی است که دقیقاً با ویژگی لحظه های آن زمان چاپ و انتشار پیدا کرد.

برخوردی با انقلاب و رویدادهای آن در چهار چوب گذشت لحظه های آن زمان، کتاب از ابعاد کاربردی و سیمی برخوردار بود و این حتی در چاپ کتاب هم دیده می شد، در واقع شکل کاتالوگ نمایشگاه جنبش مردم را داشت و تلاش در ارتباط تصویری بصورت همگانی آن بود و مردم هم که از لحظه های پراضطراب سال ۵۷ تازه آسوده شده بودند، کتاب جلالی را چون کارنامه حضور خود در رویدادها استقبال کردند.

انتشار کتاب **روزهای خون - روزهای آتش** از آنجائی که اولین کتاب عکسی بود که بخانه ها راه یافت و در جامعه شکل تازه ای از ارتباط تصویری را ایجاد کرد درخور تعمق و تحلیل بیشتر است.

جلالی با ده سال سابقه کار مداوم حرفه ای، با هوشیاری بسیار، تلاش خود را در انتشار این کتاب بر دو عامل مؤثر، استوار می کند. اول قیمت مناسب و در حدی که مردم در مقیاس وسیعی بتوانند از عهده خرید آن بربایند. دوم نوع ترتیب و تنظیم عکسها که شباهت بسیاری با ترکیب تصویر و نوشته روزنامه های مادداشت و طبیعتاً جلالی با این روش سعی بر ارتباط بصری آشناوانس گرفته داشته است و باتکاء این عوامل موفق می شود در بهترین و شاید درست ترین زمان کتاب را منتشر کند.

در اواخر سال ۵۸ کتاب **شورش** با عکسهای کاوه گلستان و محمد صیاد که نقطه مشخص و اوجی در کار عکاسی انقلاب بود انتشار پیدا کرد کتاب دقیقاً برداشتی بود از یک کتاب عکس تخصصی، با وسواس و دقتی درخور آن.

و این امکان را بوجود آوردند که مقاطع مختلف تصویری عکاسی انقلاب اسلامی (عکاسی سال ۵۷) قابل تشخیص و تحلیل شود.

عکاسی از رویدادهای انقلاب اسلامی با آنکه مقاطع مختلفی داشت. ولی بدلیل سرعت رویدادها و تسلط موضوع بر ساخت عکس و مراحل متعدد تجربه تصویر، به رشد و تکاملی دست یافت که تا مدت ها سنگینی فضای تصویری و بویژه کار جلوداران عکاسی سال ۵۷ و تأثیر آن در کار تازه واردین دیده می شد و تا یکی دو سال بعد هم به انحاء گوناگون تکرار می شد.

با دقتی بر مسیر عکاسی و کار عکاسان در سال های بعد در می یابیم، اکثر عکاسان که زمینه عکاسی سال ۵۷ را تجربه کردند، در طول کار هر شیوه و سبکی را، چه یافتند و یا تجربه کردند، بعدها منش و طریقت عکاسی

آنان در ادامه راه گردید.

عکاسی از جنگ تحمیلی عراق با ایران در مقایسه با عکاسی انقلاب اسلامی، هنوز نتوانسته بار و بانه اش را ببندد و با مراجعه به کتابها و عکسهای بسیاری که در طول جنگ دیده شده، آنطور که بنظر می رسد، جنگ هنوز موضوع بکروجدیدی برای عکاسان ماست. زیرا آنطور که شاید باید عکاسان نتوانسته اند این شکل تازه ساخت عکس و عکاسی را تجربه کنند.

عمدتاً تا کنون دودوره ساخت تصویری جنگ را پشت سر گذاشته ایم. اولین دوره عکسها کمابیش از نظر شکل و قالب، تکراری از تسلط موضوعات انس گرفته و ذهن متأثر از شخصیت تصویری عکاسی انقلاب بود که به تک عکسهای باارزشی دست یافتیم.

در این میان عده ای از عکاسان تلاشهایی برای رهاشدن از این سلطه، انجام دادند که در بین کتابهای منتشر شده جنگ، «کتاب آبادان که می جنگد» از بهمن جلالی است که سعی به یافتن مفاهیم و معانی برتر از فرم های صوری جنگ و در قالبی مستند دارد. و یاجوان از راه رسیده، آلفرد یعقوبزاده، که با کار فراوان خود موفق میشود تصاویر بکروتازه ای از جنگ را در کتاب «چهره های جنگ» با اوجی در عکسهای فتح بستان، ارائه دهد.

این نمونه ها و کار بعضی عکاسان دیگر (که بلحاظی در حوزه صحبت ماننست.) این فکر را بوجود آورد که عکاسان باید با اندیشه و اخلاقیتی متفاوت و باشناخت ترکیب های تازه ای از عناصر ساخت عکس با مقوله عکاسی جنگ برخورد نمایند.

زیرا جنگ طی دو سال واندی دارای ویژگیهای متفاوتی بود و حالت های متفاوتی را هم گذراند که

بهر صورت، آنطور که بایسته و شایسته موضوع بود، عکاسان ما نتوانستند اشکال و قالبهای متفاوتی را با شرایط متغیر جنگ ارائه دهند و عکسها بیشتر در شکل ضبط لحظه های بسیار کوچک و حالت های عاطفی باقی ماند.

و شاید آنچه عکاسانی هم که این مهم را فهمیدند و در پی ساختن و یافتن تازه ای بودند، بدلیل متعدد (عدم امکان تجربه های مکرر در اشکال مختلف موضوعی) در نیمه راه بازماندند و شاید در این مقطع زمانی ضروری بنظر می رسد، عکاسی حول یک محور موضوعی از جنگ و تمرکز بر ساختمان تجربی یک موضوع از جنگ باشد (تابتوانیم به مجموعه های باارزشی دسترسی پیدا کنیم) زیرا این شیوه کارمضاف بر اینکه عکاس را قادر می سازد که با شناخت جوانب موضوع، بر آن تسلط یابد، این امکان را هم می دهد که عکاس فارغ از پراکندگی و آشفتگی باخلاقیت بیشتری کار کند.

کتاب «زندگی... و جنگ» کار کامران جبرئیلی، قدمهای اولین بر این صحبت است که البته نیاز به کار فراوان و حوصله ای درخور چنین موضوع گسترده ای نیز دارد.

سومین گروه، کتابهایی بر معنا و تعریف زندگی و مردم پای می گیرد و اولین آن کتاب «زندگی» با عکسهائی از نصرالله کسرائیان و دیگر عکسها کارافشین شاهرودی، «لبیک» کار مشترک مجید دوخته چی زاده و گل محمدی و آخرین آنها ترکمن صحرا کار مریم زندی است

در این کتابها هر یک سعی در تصویر کردن گوشه هایی از جامعه ما را دارند و اینطور که بنظر می رسد، حرکت کتاب عکس در آینده، بیشتر ادامه ای از این دست خواهد بود.

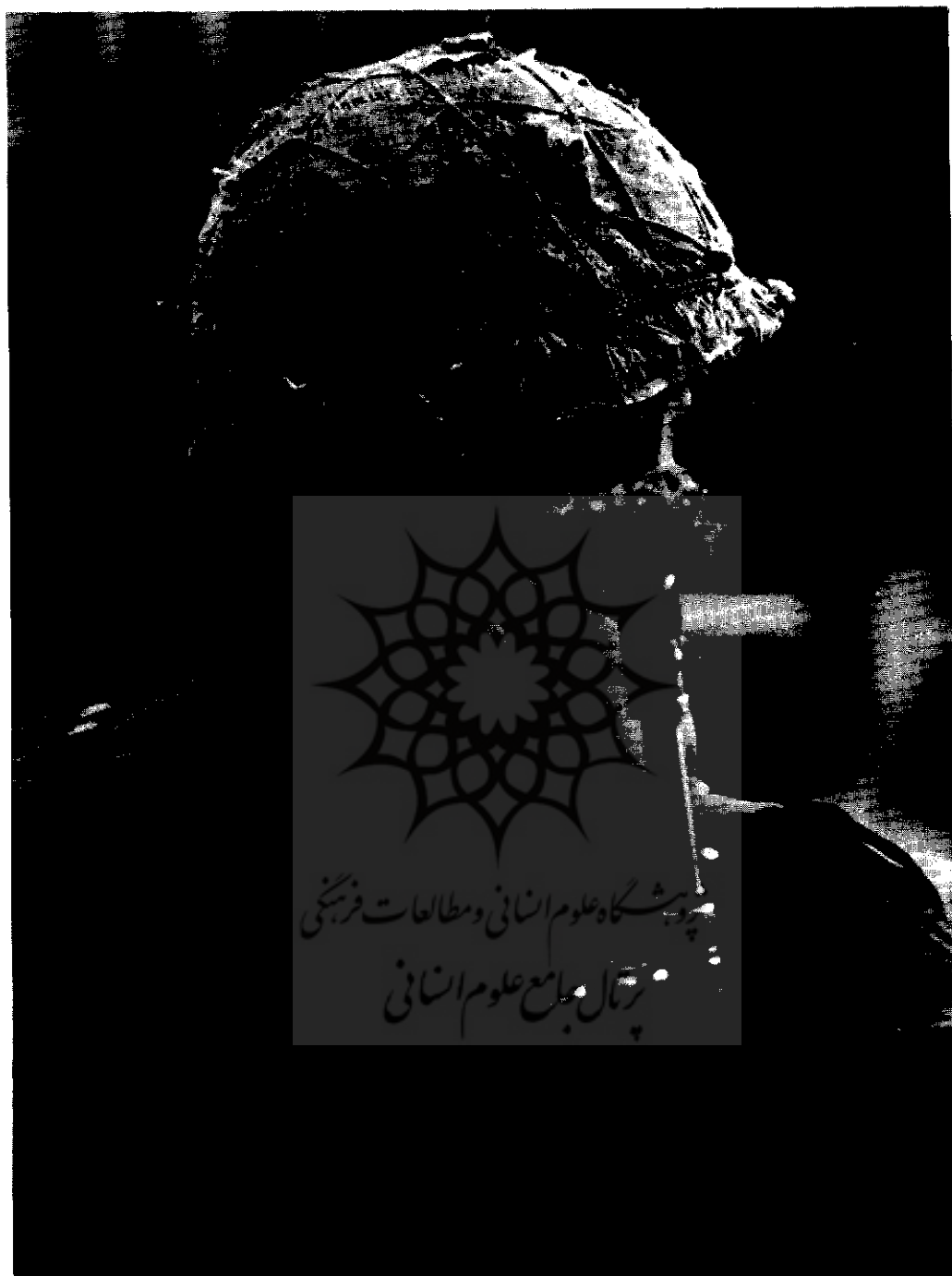
آلبومهای عکسی که بتواند بیانگر بخش وسیعتر و عمده ای از تجربه عکاس باشد. زیرا تجربه و بینش عکاس طی سالهاست که لای می اندازد، ناصافی ها و اضافات آن بیرون می رود و پاکی و صافی پیدامی کند. از مقاطع دورانی، عکاسی اگر بگذریم که در موقع خود جواب مابود، اکنون زمان آنست که در مرادوات تصویریرمان سخن از ذهن شکل گرفته و تعبیری اندیشمندانه و لایق شرایط اجتماعیمان داشته باشیم. امروزه ما در مصاف با مفاهیم پیچیده، هستیم. زمان سرعت باد می گذرد، هر لحظه اش کتابی است و بینش و فهم

می خواهد ذهن تحلیل گرو دید عمیق می طلبد، امروز نوبت عکاسی اندیشمندانه، مستندگراست.

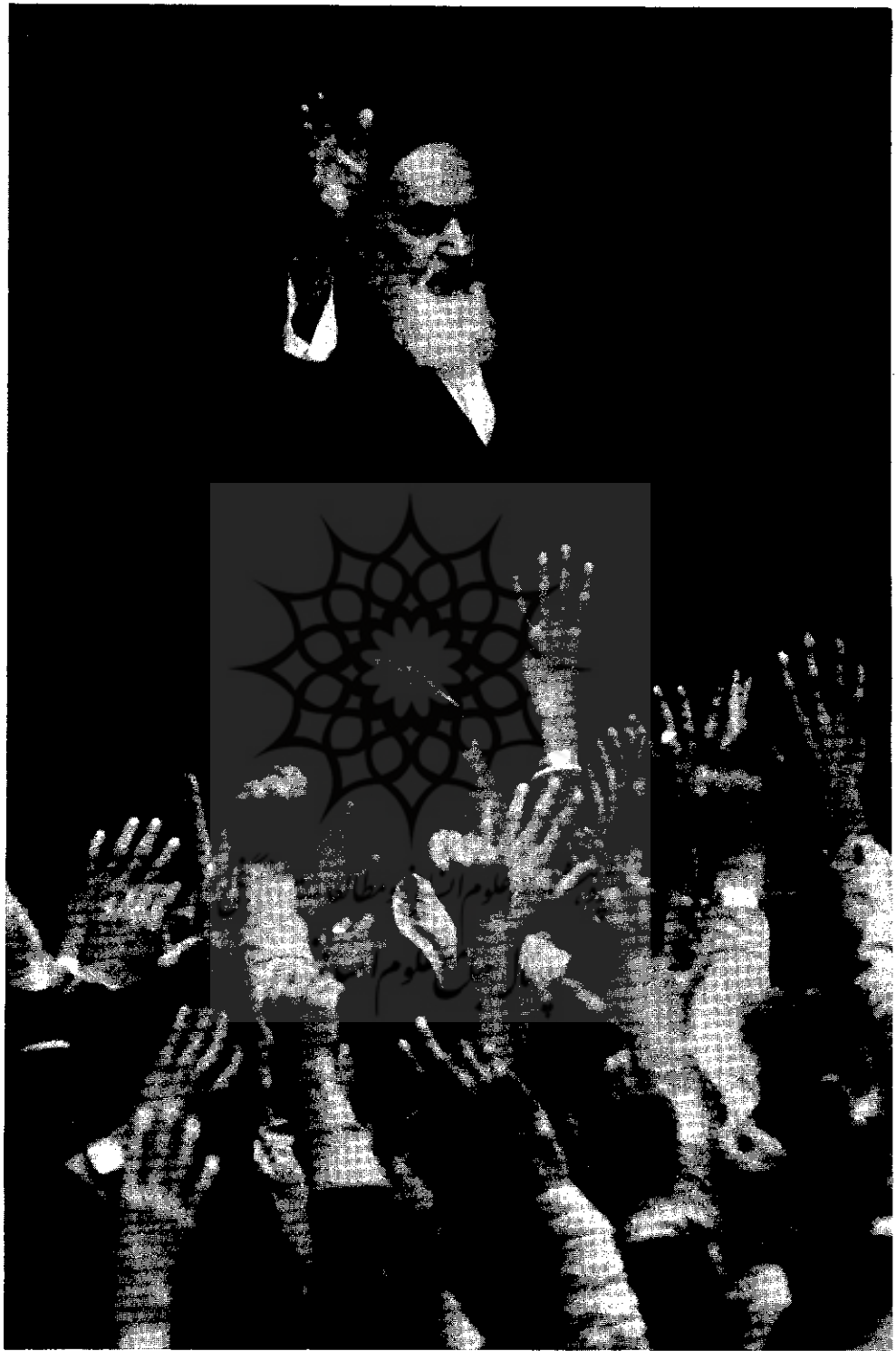
باید مفاهیم اجتماعی را در پس سرعت زمان دریابیم، به تصویر بکشیم و جاودانه اش کنیم مگر نه آنکه «عکس یکی از ابزار انتقال میراث یک نسل به نسل دیگر است و زنده ترین سندی است که در طرح موضوعاتش به تحریف آنها نمی پردازد.»

پروفیسر کاہنہ انسانی و مطالعات فرہنگی
جامعہ علوم انسانی

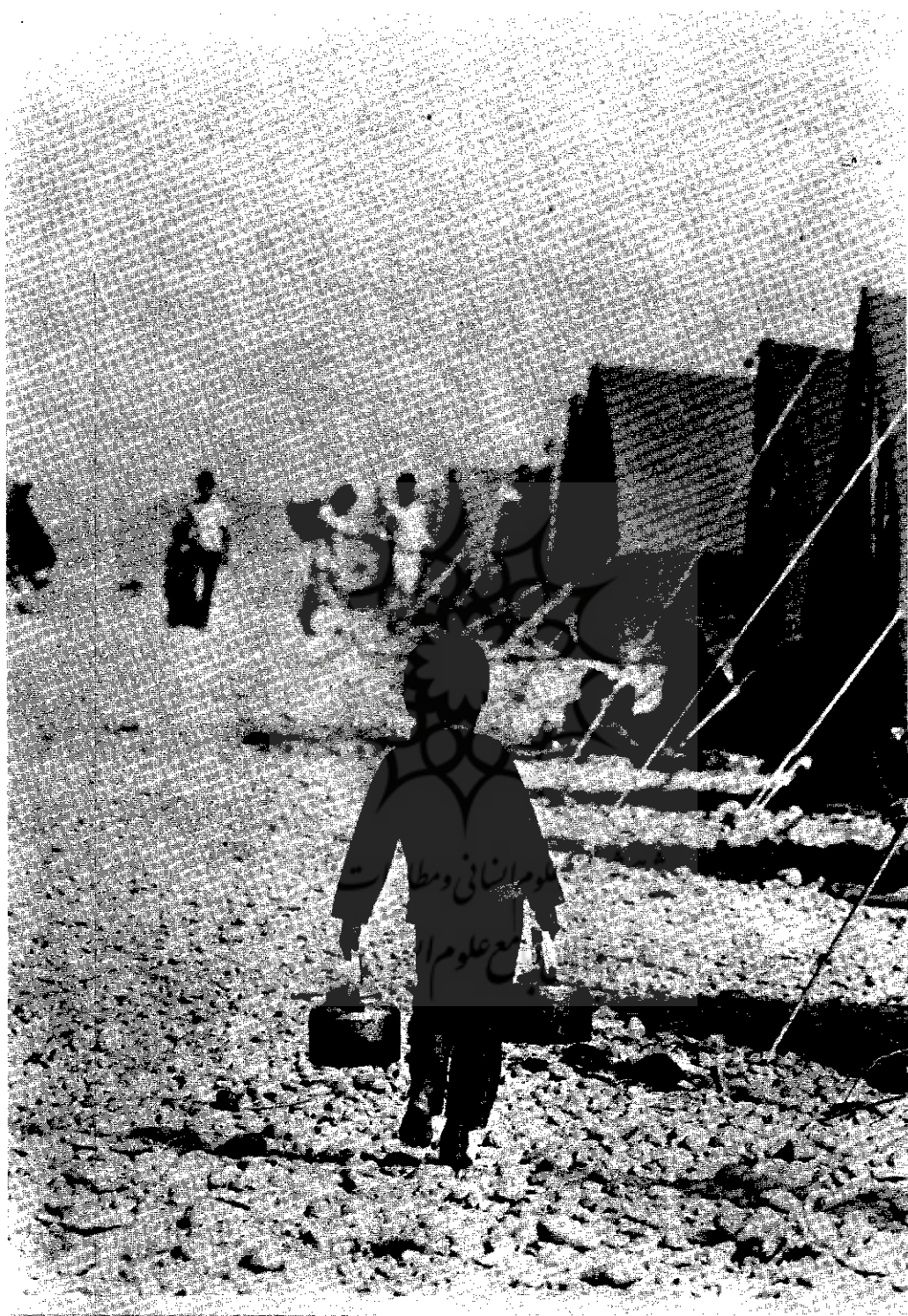

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
ژانوال جامع علوم انسانی

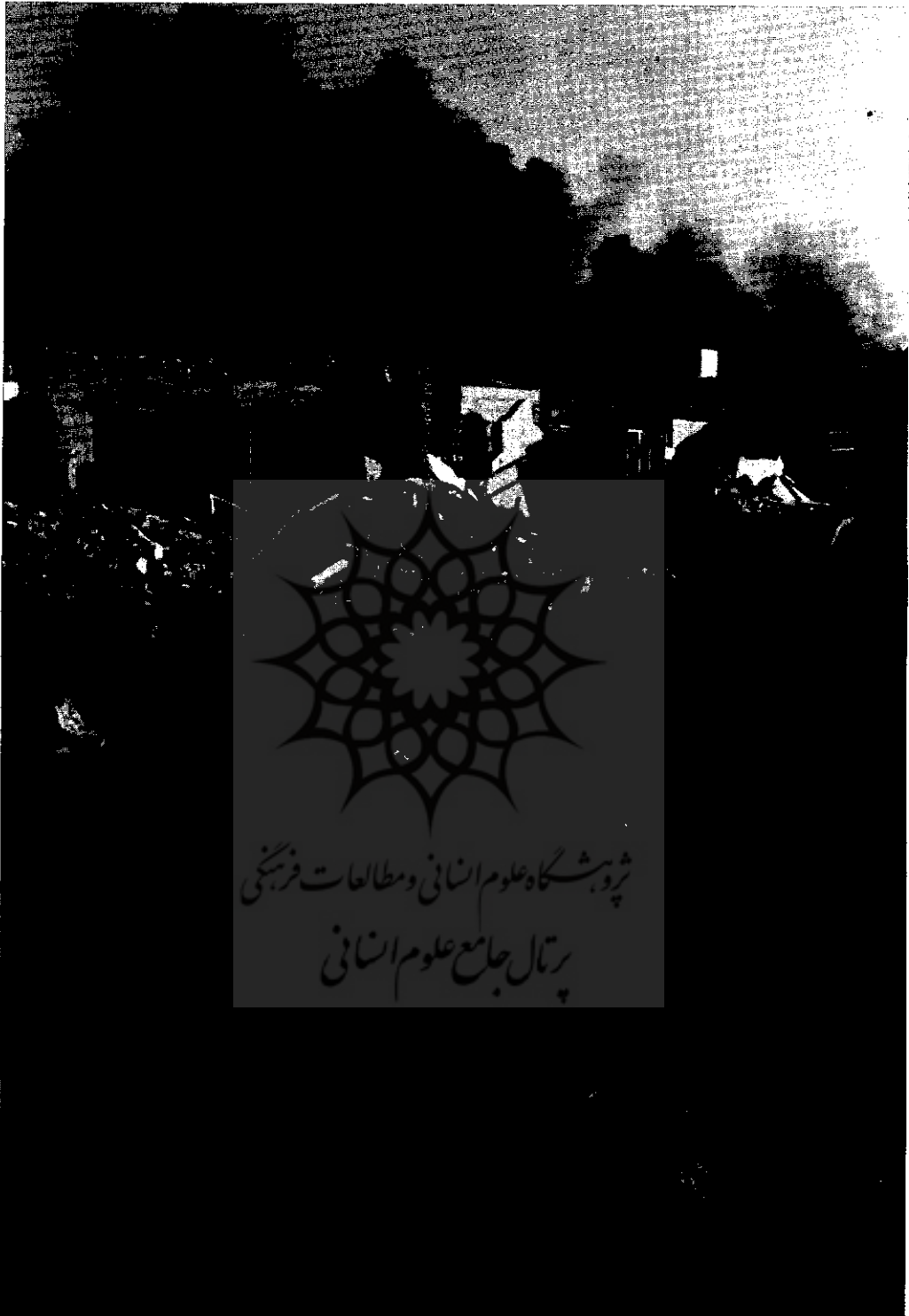
شوشکا و مردم انسانی و مطالعات فرهنگی
سال جامع علوم انسانی

شرو، بشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
تال جلی علم انسانی

پرو، بشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست کتابهای عکاسی که بعد از انقلاب اسلامی انتشار یافته
الف آلبوم‌های عکس (مجموعه کار) که توسط عکاسان بچاپ رسیده است:

- ۱- روزهای خون- روزهای آتش عکاس بهمن جلالی
- ۲- الله اکبر: کار حاتمی
- ۳- شورش: عکسهای کاوه گلستان- محمد صیاد
- ۴- جنگ دو گزارش از آلفرد یعقوب زاده- کاوه گلستان
- ۵- چهره‌های جنگ عکسهای آلفرد یعقوب زاده
- ۶- زندگی... و جنگ: عکسهای کامران جبرئیلی
- ۷- زندگی: عکسها: نصرالله کسرائیان
- ۸- عکس‌ها: عکس‌ها افشین شاهرودی
- ۹- لبیک: عکسهای مجید دوخته‌چی زاده- محمود گل محمدی
- ۱۰- ترکمن صحرا- عکسهای مریم زندی
- ۱۱- دیوارها سخن می‌گویند: عکسهای سعید
- ۱۲- حرکتی درسکون: عکسهای فرهاد عابدی
- ۱۳- ایرلند بروایت تصویر: انتشار مجله اسلحه

ب • کارت‌پستال (مجموعه کار) که توسط عکاسان بچاپ رسیده است

- ۱- کار و زندگی: عکسهای، فرهاد وهرام- محمد حسین مهینی
 - ۲- تابستان و کار: عکسهای، نصرالله کسرائیان
- د • کارت‌پستال (نمایشگاه جمعی) که توسط موزه هنرهای معاصر بچاپ رسیده است.
عکاسی معاصر ایران- نمایشگاه کودک

ه • آلبومهای عکس که توسط ادارات دولتی بچاپ رسید:

- ۱- کاتالوگ نمایشگاه، کودک- ایمان- رهائی، که توسط هوپیمائی ملی ایران با همکاری موزه هنرهای معاصر برگزار گردید.
- ۲- تصاویر انقلاب اسلامی ایران: اسلامی با همکاری موزه هنرهای معاصر تهران
- ۳- غنچه‌ها در طوفان: با عکسهای هنگامه و کاوه گلستان- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- ۴- انقلاب نور، چهار جلد توسط وزارت ارشاد اسلامی ایران
- ۵- کتاب تصویری زن توسط وزارت ارشاد اسلامی ایران
- ۶- چهار جلد کتاب برای خارج از کشور بمناسبت سومین سالگرد انقلاب اسلامی توسط وزارت ارشاد اسلامی.
- ۷- روایت فتح

ج • کتابهای تکنیکی عکاسی:

- ۱- تکنیک عکاسی: نوشته فاینبرگر، ترجمه نصرالله کسرائیان
- ۲- هنر و آموزش عکاسی: نوشته مایکل لنگفورد، ترجمه ف- وکیلی
- ۳- تکنیک عکاسی سیاه و سفید: تألیف بهمن جلالی
- ۴- اصول کادربندی در عکاسی: نوشته فاینبرگر، ترجمه محمد جواد پاکدل
- ۵- کتابهای: دوربین عکاسی یک جلد- تاریخخانه دو جلد- ۱۵۱ فرمول داروسازی یک جلد- پالایه‌ها یک جلد- هنرنور سنجی یک جلد- (کلیه کتابها توسط محمد جواد پاکدل تألیف شده است
- ۶- بررسیهای فنی عکاسی: تألیف دکتر گل گلاب.